

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО ВЕРТЕПУ

Наталія Квасниця,

III курс, педагогічний факультет.

Науковий керівник – Дичковська Г.О.,

кандидат філософських наук, доцент.

Ще давньогрецький філософ Демокріт писав: “Життя без свят – довга дорога без відпочинку.” Та функція свят не лише відпочинкова: свята знімають напругу, заряджають позитивними енергетичними імпульсами дух і тіло, служать формою спільного ритуального дійства, своєрідного світоглядного єднання людей.

Чи не найулюбленіше свято кожного українця – Різдво. Це не просто християнська традиція святкування народження... Спасителя, людського роду, а поєднання її із прадавнім святкуванням народження Сонця і не менш давньою вірою людей в народження Добра, Світла, Миру, Любові.

Празник Різдва супроводжується прекрасним ритуальним дійством – вертепом. Корені вертепу сягають сивої давнини. Сучасний дослідник Шикало, висуває гіпотезу, що ще близько 10 тисячоліть тому відбувалися обрядові священнодійства народження Сонця. Вертеп трактується як обрядове відтворення космічного процесу самовідродження Вирію-Універсуму. Таким чином, вже в ті давні часи наші предки через вертеп звільняли свій дух з-під гніту біологічного існування і прилучалися до Світової Всеєдності.

Головними ритуальними елементами прадавнього вертепу була пісня-молитва, яка називалася Коляда – на честь Коляди – Небесної Матері новонародженого Сонця, а також Сміх: сміх відлякує нечисть, проганяє нудьгу, бадьорить людське ество.

Із запровадженням християнства на українських землях спостерігаємо дещо інше тлумачення вертепу – мотив народження Сина-Сонця Матір'ю Колядою замінюється мотивом народження Сина Божого Дівою Марією. Проте глибинна ідея, ідея звернення до Творчої Сили Космосу, ідея огорнення в цю Силу залишається незмінною.

Вертеп складався з двох частин: перша євангельська, свята, а друга висвітлювала сцени з народного життя. Вертеп, по суті, має дві іпостасі: 1. Світлу ідею народження Добра, Любові; 2. Проблеми функціонування і утвердження цих якостей саме в сучасний людям період.

Аналізуючи тексти сучасних вертепів, можна сказати, що вони, на превеликий жаль, не відтворюють актуальних проблем сьогодення, а лише репродукують проблеми минувшини.

Наскільки актуалізує сучасний персонаж все ество вертепу можна побачити з роботи Л.Лепкого і Р.Купчинського “Вертеп наших днів”, який був створений у 1926 р. У Львові. У ньому виступали 3 царі (В.Вишиваний, П.Скоропадський, Й.Сталін), інші визначні громадяни. Вів їх у Віфлеєм леген-

дарний сотник УСС І.Цепка. очевидно, що цей текст був відзеркаленням тогочасної суспільно-політичної, моральної та світоглядної проблематики України.

Ігнорування співзвучної сьогоденню частини вертепу перетворює його в формальне дійство, яке не здатне доповнювати світоглядний вакуум, а лише створює розважально-споживацький настрій. Водночас ігнорування “священної” частини, що прославляє народження Світла-Добра-Спасителя теж руйнує величезні культурно-світоглядні пласти.

Нами було проведено невелике опитування. Із варіантів відповідей на запитання “Що таке вертеп?": – данина традиції; театральне дійство; ритуальне дійство; осмислення космічних, етичних, божественних законів? 90% опитуваних відповіли: данина традиції. Такі відповіді, хоч і не можуть претендувати на всеохопність, проте змушують замислитися: ролі осмислення етичних, божественних, космічних законів, на сьогоднішній день, вертеп не виконує. Така ситуація не може вважатися позитивною, адже традиція – це тільки форма фіксації якогось глибинного змісту. Його втрата рівноцінна втраті власного ества.

Вертеп потрібен нам не лише для того, щоб віддати дань традиції, а насамперед для того, щоб осмислити і вирішити свої проблеми через призму сакральних понять.

1. Шикало О. Вирій народної культури. Рад. школа. – 1990. – № 12. – С.44.

2. “Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссіянъ. Извлечено изъ нынѣшняго народнаго быта и составлено Николаемъ Марлевичемъ” – Кієвъ, 1860.

КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНЦЯ: КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЇЇ РІВНЯ

Мирослава Кулеша,

IV курс, педагогічний факультет.

Науковий керівник – *Яковичин В.М.*,
кандидат історичних наук, доцент.

Проблема з'ясування критеріїв культурного життя людей завжди вимагала ґрунтовного і об'єктивного вивчення. При цьому обов'язковим було врахування приналежності українського народу до однієї із світових культур та визначення характерних особливостей і ціннісних орієнтацій її менталітету. На сьогоднішній день у світі існує безліч культурологічних моделей та концепцій, але найбільш відомою є поділ їх на Східну і Західну. Це так звані “індивідуалістичні” і “колективістські” культури, де в системі цінностей на перше місце ставиться або індивідуальний контроль (особисті досягнення), або обов'язки суспільної єдності. Україні ж, як євразійській державі, притаманний синтез двох культур: “поряд із